

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแผนชีวิตและข้อเสนอภาคประชาชน ด้านการจัดการปัจจัย การผลิตระดับหมู่บ้าน-ตำบลในพื้นที่นาร่อง และส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการ การแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดระหว่างภาคประชาชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และส่วน ราชการต่าง ๆ ในจังหวัด เป้าหมายในการทำงานครั้งนี้คือ ได้แผนชุมชน/ข้อเสนอภาคประชาชน จำนวน 9 ตำบล ในพื้นที่ 7 อำเภอ ภายในเดือนธันวาคม 2548 ได้แก่ อำเภอเมือง ได้แก่ ตำบลวัง ดินอำเภอทองแสนขัน ได้แก่ ตำบลผักขงและตำบลปากาย อำเภอพิชัย ได้แก่ ตำบลนาอิน และ ตำบลคอรุม อำเภอตรอน ได้แก่ ตำบลวังแดง อำเภอน้ำปาด ได้แก่ ตำบลบ้านฝาย อำเภอพากทำ ได้แก่ ตำบลสองห้อง อำเภอท่าปลา ได้แก่ ตำบลจรมิ แนวทางการดำเนินงาน 1) จัดทำแผนชีวิตและข้อ เสนอภาคประชาชน ด้าน “การจัดการปัจจัยการผลิต” ในพื้นที่นาร่อง โดยเริ่มจาก ผู้ลงทะเบียนความ ยากจน ผู้ยากจน/เดือดร้อน แต่ไม่ได้ลงทะเบียน และผู้เดือดร้อนที่ช่วยเหลือตัวเองลำบาก 2) จัด การระบบข้อมูลและความรู้ เพื่อสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนและข้อเสนอฯ ของภาคประชาชน 3) ประสานความร่วมมือ เพื่อการจัดการปัญหาความยากจน ระหว่าง ประชาชน – ประชาชนหรือภายในชุมชน ประชาชน – องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ประชาชน – ราชการ (ผู้ว่าฯ นายอำเภอ ราชการส่วนกลาง/ส่วนภูมิภาคระดับอำเภอและจังหวัด) ประชาชน – สถาบันวิชาการ(โดยใช้แผน ชีวิตและข้อเสนอ “การจัดการปัจจัยการผลิต” เป็นตัวเดินเรื่อง) 4) ถอดบทเรียนและ สังเคราะห์ความรู้ภาคประชาชนใน 2 หัวข้อ คือ กระบวนการจัดทำแผนและข้อเสนอ – การจัดการ ปัจจัยการผลิตและกระบวนการประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนระหว่าง ประชาชน - อปท. – ราชการในจังหวัด คณะทำงานได้ตั้งเป้าหมายดำเนินการจัดเก็บข้อมูลไว้จำนวน 8,700 ครัวเรือน และสามารถดำเนินการจัดเก็บได้จริงจำนวน 7,423 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 85 ของจำนวนครัวเรือนที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้

ผลการวิจัยพบว่า รายจ่ายที่สูงสุดของครัวเรือนได้แก่รายจ่ายประเภทอาหาร รองลงมาได้แก่ รายจ่ายด้านค่าน้ำรถ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาบุตร ดังนั้นเมื่อชุมชนได้เห็นข้อมูลดังกล่าวนี้แล้วจึง เกิดแผนในระดับชุมชนที่จะลดรายจ่ายดังกล่าว ส่วนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นจำพวก เหล้า, บุหรี่ และห่วย ของพื้นที่ เป็นจำนวนถึงเกือบครึ่งหนึ่งของรายจ่ายจำเป็นขั้นพื้นฐาน รายรับรวมของครอบครัวจะมี มากกว่ารายจ่ายรวมของครอบครัว (ทั้งจังหวัด) หนี้สินที่สำคัญที่สุดของประชาชนในพื้นที่ได้แก่ หนี้ ธกส. ซึ่งเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายจ่ายที่มีมากที่สุดสำหรับการผลิต ภาคการเกษตรนั้น ได้แก่ ต้นทุนค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของ เกษตรกรในจังหวัดอุดรติดกันนั้น ส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยข้อเสนอสำคัญของพื้นที่ได้จังหวัดได้ แก่ ปัญหาด้านที่ดิน ปัญหาด้านแหล่งน้ำ ปัญหาด้านอาชีพเสริมและปัญหาด้านสวัสดิการ

ผลการเชื่อมโยงข้อมูลและแก้ไขปัญหาในพื้นที่นาร่อง สำหรับการเชื่อมโยงข้อมูลกับจังหวัด เรื่อง แผนและข้อเสนอฯรายประเด็นนั้น คณะทำงานได้ประชุมหารือ เพื่อดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมาย เรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการจัดหาข้อมูลและความชัดเจนในประเด็นต่าง ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถมีการจัดทำข้อเสนอเชิงปฏิบัติการที่ร่วมกับส่วนต่างๆ และมีรายละเอียดมากขึ้นที่สามารถดำเนินการอย่างได้ผลเป็นรูปธรรมจริงภายหลังได้ประสานงานกันแล้ว 1) การลงลึกในพื้นที่ เพื่อนำร่องการแก้ปัญหา กรณีการแก้ไขปัญหาดินนาร่อง คณะทำงานฯ ระดับตำบล 5 ตำบล ได้ทำการจัดเก็บข้อมูลนาร่อง เพื่อแก้ไขปัญหาดินและนำเสนอต่อที่ประชุม คณะกรรมการแก้ไขปัญหา นุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.) 2) กรณีการแก้ปัญหา ผู้ยากลำบากเดือดร้อนที่ตำบลวังดิน มีการเชื่อมโยงการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์เป็นรูปธรรมอย่างมากทั้งนี้เพราะเมื่ออาสาสมัครสนทนาครัวเรือนได้จัดเก็บข้อมูลผู้ยากลำบาก ทั้งตำบล และคณะทำงานระดับตำบลตกลงที่จะดำเนินการทำข้อเสนอเพื่อให้เกิดรูปธรรมการช่วยเหลือได้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ผลลัพธ์ทั้ง 2 กรณี ที่ร่วมกันการลงชั้นแก้ไขปัญหาดิน ทำให้มีการระดม ความร่วมมือ เพื่อแก้ไข ปัญหาทั้งในด้านงบประมาณ และกำลังคนหนุนเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการเชื่อมโยงทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ลุ่่วงเป็นผลสำเร็จไปด้วยดีในหลายประการ อาทิเช่น ปัญหาดินที่ปรับเปลี่ยนแนวคิดความต้องการของประชาชนที่ต้องการพื้นที่มากในการทำการเกษตร เป็นใช้พื้นที่น้อยแต่ปลูกพืชที่ได้รับผลตอบแทนสูง ปัญหาแหล่งน้ำที่มอบให้ชลประทานเป็นเจ้าภาพในการจัดการ ความต้องการโรงปุ๋ยชุมชน ได้จัดงบประมาณ CEO จัดตั้งโรงปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพจำนวน 8 แห่ง ครอบคลุมในอำเภอต่าง ๆ และเรื่องอาชีพเสริมมอบให้สหกรณ์ จังหวัดเป็นเจ้าภาพดำเนินการจัดหาอาชีพเสริมให้ตรงกับความต้องการของชุมชนต่อไป